

RECM NEDİR ?

TEVHİDİN HAKİKATİ

Hamd, alemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur. O'na hamd eder, O'ndan yardım ve mağfiret dileriz. Nefislerimizin şerrinden ve amellerimizin kötülüğünden O'na sığınırız. O'nun hidayete erdirdiğini hiç kimse saptıramaz, saptırdığını ise hiç kimse hidayete erdiremez.

Şehadet ederim ki, Allah'tan başka ibadete layık hiçbir ilah yoktur. Ve yine şehadet ederim ki, Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) O'nun kulu ve rasulüdür.

Recm, birine taş atma, taşa tutma, taşla öldürme, sövme, lânet etme, kovma, birinin namusuna iftira etme, kötü zanda bulunma anlamlarına gelen bir kelimedir[1]. Aynı kökten racîmrecm oluna,taşlanan, kovulan ve lânetlenen anlamındadır. Kur'an-ı Kerim'de bir konu hakkında bilmeden konuşmak[2] ve şeytanları taşlamak[3] anlamında kullanılmıştır. Terim olarak recm, zina eden muhsan kadın veya erkeği taşlayarak öldürmek demektir.

Zina edenlere recm veya başka şekilde ölüm cezası verilmesi İslam'a has bir uygulama değildir. Gerek dinî gerekse beşerî hukuk sistemlerinde zina eden kimselere genellikle sürgünden ölüme kadar ağır cezalar verildiği bilinmektedir. Mesela Hammurabi Yasasına göre zina edenler suda boğularak öldürülürlerdi. Eski Yunanda da evli kadınla zina eden erkek öldürülürdü[4]. Diğer taraftan Tevrat'ta, zina eden evli kimselere recm cezası verileceği hüküm altına alınmıştır[5]. İncil'de ise, Hz. İsa'ya zina etmiş bir kadının recmedilmek üzere getirildiğinden söz edilmektedir[6].

Kur'an'da ve Sünnette Recm

Kur'an'da Recm

Kur'an'da zina edenlere hapis [7], eziyet [8] ve celde (sopa) cezası [9] verileceğini öngören üç ayet vardır. "Zina eden erkek ve zina eden kadının her birine yüz değnek vurun" şeklindeki celde ayetinde, evli-bekar ayrımı yapmamıştır.Ayrıca celde ayeti bu konuda en son indiği içindiğerlerini hükümden kaldırdığı(neshettiği) genellikle kabul edilmektedir. Bununla birlikte hapis ayetinin lezbiyen kadınlar, eza ayetinin livata yapan erkekler ve nihayet celde ayetinin de zina eden kadın ve erkek için olduğunu da ileri sürenler de olmuştur[10].

Görüldüğü üzere Kur'an'da zina cezası olarak recm yoktur. Bununla birlikte hadis kitaplarında Ömer'in İhtiyar erkekle ihtiyar kadın zina ederlerse, onları recm edin"şeklinde bir ayet olduğu,Peygamberin ve kendilerinin recmi uyguladıkları,ileridebazı kimselerin "Biz Allah'ın kitabında recmi bulamıyoruz diyerek sapıtacaklarını,Eğer insanlar,Ömer Allah'ın Kitabına ilave yaptı demeyecek olsalar, bu ayeti Mushaf'a yazardım dediği rivayet edilmektedir[11]. Ancak Hz. Ömer'den bu olayı aktaran râvilerden bir kısmı cerh ve tadil alimlerince zayıf kabul edilmiştir[12]. Ayrıca rivayetlerin bir kısmında recm ayetinin metni yok,olanlarda da birlik söz konusu değildir. Keza bu rivayetlerde recm ayetinin mensuh,hükmünün ise baki olduğuna ilişkin bir değerlendirme de bulunmamaktadır. Yine kullanılan ifadeye bakılırsa genç evlilere recm uygulanmayacağı sonucu çıkarılabilir.

Dolayısıyla bu rivayetlere dayanılarak, Kur'an'da recm ayeti olduğu ve daha sonra da lafzının nesh edildiği,fakat hükmünün baki kaldığı iddia edilemez. Diğer taraftan Kur'an'ın cem'i sırasında Ömer'in bu ayeti getirdiği ve başka şahit bulamadığı için Kur'an'a yazılmadığına[13] ilişkin görüşde tarihi gerçeklerle bağdaşmamaktadır. Keza Allah size öncekilerin (doğru) hayat tarzlarını göstermek istiyor…"[14] hükmünden kastın Kitab-ı Mukaddes olduğu, iki kitap arasında zina gibi cinsel suçlarda büyük benzerlikler bulunduğundan recmin, Kur'an'da kaynağının bulunduğu görüşüne de katılmak mümkün değildir[15]. Zira aynı esaslar çerçevesinde Kur'an'da zina için öngörülen ceza ile Tevrat ve İncil'deki recm hükmünün neshedildiği sonucuna da varanlar da olmuştur[16].

Sünnette Recm

Sünnette recm ile ilgili şu hadisleri görüyoruz: "… Müslüman bir kimsenin kanını (akıtmak) şu üç şeyden biri dışında helal olmaz: Zina eden evli kimse… "[17]. "Dulun dul ile zinasında recm vardır"[18]. Hapis ayetinin[19] nüzulünün hemen akabinde, ayette geçen "sebil" kavramının izah edildiği ve Ubade b. Samit'in rivayet ettiği hadiste de Hz. Peygamber "zina eden evlilere yüz sopa ve recm, bekarlara ise yüz sopa ve bir yıl sürgün"[20] cezası verileceğini ifade etmiştir.

Diğer taraftan Hz. Peygamber'in birkaç kez recmi uyguladığı da rivayet edilmektedir.Bunlardan ilki zina eden iki Yahudi'nin recmidir[21]. Bu recmin hicretin hemen akabinde uygulandığı ve zina edenler Yahudi olduğundan veya Kuran'da zina cezası bulunmadığından Peygamber'in Tevrat ile amel ettiği genellikle kabul edilmektedir[22].

Yine Hz. Peygamber'e, Maiz b. Malik el-Eslemi isminde birisi gelip: "beni temizle" diyerek zina ettiğini dört defa ikrar etmiş, Hz. Peygamber de akli melekesini, sarhoş olup olmadığını ve medeni halini sorduktan sonra onu recmettirmiştir. Recmedilirken kaçmaya teşebbüs eden Maiz için Peygamber " Keşke bıraksaydınız! Belki tövbe eder de Allah tövbesini kabul ederdi" demiştir. Ayrıca Maiz'i kendisine gönderen kişiye de "Ya Hezzal, Maiz'i elbisenle örtseydin,senin için daha hayırlı olurdu." tavsiyesinde bulunmuştur [23]. Maiz hadisi, ifadeleri farklı olsa dayaklaşık 15 sahabe tarafından nakledilmiştir ve hadis kriterleri açısından da sahih kabuledilmiştir. Ancak hiç birisinde Maiz'in ne zaman recmedildiğine yer verilmemiştir. Oysa hukuk kurallarının zaman bakımından yürürlüğü son derece önemlidir. Şafii, Maiz'in hicretin ilk yıllarında recmedildiği kanaatindedir[24]. Diğer taraftan rivayetlerde Maiz'in recmine şahit olduğu anlaşılan Nasr b. Dehr, hicretin yedinci yılındaki Hayber savaşında şehit olmuştur. O zaman bu olay hicri yedinci yıldan önce gerçekleşmiş olmalıdır. Celde ayeti ise hakim olan görüşe göre hicretin altıncı yılında gelmiştir. Bu durumda recm olayı ile celde ayetinin inişi birbirine yakın olmakla birlikte hangisinin önce olduğunu tam olarak tespit etmek mümkün değildir. Bununla birlikte Maiz'in recmini rivayet edenlerden birisinin hicretin dokuzuncu yılında Medine'ye gelen İbn Abbas olması da dikkat çekicidir. Ancak onun da başkasından duyduğu halde kendi ifadesi gibi nakletme ihtimali vardır.

Yine Cüheyne kabilesinden bir kadın zinadan hamile olarak Peygamber'e gelmiş ve kendisine haddi uygulamasını istemiştir.Peygamber onu geri çevirerek tövbe ve istiğfar etmesini istemiştir. Kadın daha sonra tekrar gelip yine geri çevrilince Mâiz gibi kendisini de geri çevirmemesini istemiştir.

Kadının dul olduğu anlaşılınca Hz. Peygamber “Git doğuruncaya kadar bekle” demiştir. Bu arada Ensardan bir adam kadının bakımını üstlenmiştir. Çocuk doğunca kadın Peygambere tekrar gelmişse de bu defa da çocuğu sütten kesinceye kadar emzirmesi istenmiştir. Kadın çocuğu sütten kestikten sonra getirdiğinde de Peygamber “Bu durumda kadını recmederek çocuğu kimsesiz bırakmayız” diyerek onu geri çevirmiştir. Bunun üzerine Ensardan bir adam çocuğun bakımını üstlenince Peygamber kadının göğsüne kadar çukur kazılmasını ve kadının elbiselerinin üzerine bağlanmasını istemiş sonra da onu recmetmelerini söylemiştir. Recmden sora kadını çukurdan çıkartmış ve cenaze namazını kıldırmıştır[25].

Cüheyneli (Gamidli) kadının ne zaman recmedildiğini de kesin olarak bilemiyoruz. Ancak kadının “Beni de Maiz gibi geri çevirmek mi istiyorsun” ifadesi bu olayın Maiz’in recminden sonra olduğunu göstermektedir. Ayrıca rivayetlerde ismi geçen İmran b. Husayn hicri yedinci yılda, kadını recmedenler arasında zikredilen Halit b. Velid ise hicri sekizinci yılda Müslüman olmuştur. Tarihçiler de bu recmi hicri dokuzuncu yıl olayları arasında zikretmişlerdir[26].Dolayısıyla söz konusu recmin celde ayetinden sonra uygulandığı anlaşılmaktadır.

Ebu Hüreyre ve Zeyd b. Halid’in rivayet ettiği bir hadiste de işvereninin eşiyle zina eden bekâr işçi(Asif)ye yüz değnek ve bir yıl sürgün, kadına ise recm cezası uygulanmıştır[27]. Söz konusu olayın da ne zaman cereyan ettiği de belli değildir. Ebu Hüreyre olayın şahidi olarak ravi olduğuna ve hicri yedinci yılda Müslüman olduğuna[28] göre en azından bu tarihten ve dolayısıyla celde ayetinden sonra olduğu anlaşılmaktadır.

Hadis kitaplarında yukarıda söz konusu edilen recm uygulamalarından başka Ebu Zer, Leclac,Vail el-Kindi, Cabir b. Abdillah ve Huzeyme b. Mamer’den de rivayetler vardır[29]. Dolayısıyla recm konusu, ahad değil, mütevatir derecesindeki hadislerle sabittir. Ancak bu rivayetlerde zaman verilmemesi dikkat çekicidir.

Peygamberden Sonra Recm Cezası

Recm uygulamaları, Hz. Peygamber dönemi ile sınırlı olmayıp raşit halifeler, tabiin ve sonraki dönemlerde de devam etmiştir[30]. Kuran’da recm hükmünü göremiyoruz diyen Haricilere,Ömer b. Abdülaziz, farz namazların vakit ve rekâtlarının sayısının, zekâtın kimlere farz olduğunun, miktarının ve nisabının da Kuran’da olmadığını bu hususları Peygamberin yaptığını ondan sonra da Müslümanların uygulamaya devam ettiklerini, recmin de aynı şekilde olduğunu belirtmiştir[31].

Osmanlı kanunnamelerinde de recm cezası düzenlenmiştir. Kanuni dönemine ait bir kanunnamede zina için öngörülen para cezasından önce “lakin ala vechi’ş-şer recm kılmalı olmasa”[32] ifadesinden recm yapılamadığı durumlarda para cezasının verileceği anlaşılmaktadır. Aynı şekilde şer’iye sicilleri[33] ve şeyhülislam fetvalarında[34] da zina eden muhsanların recmedileceği ifade edilmektedir.

Recm Cezasının Meşruiyetine İlişkin Görüşler

Peygamber ve daha sonraki uygulamalar, Kurandaki zina için öngörülen ceza ile örtüşmeyince ilim adamları bu hususta farklı fikirler ileri sürmüşlerdir.

A- Recmi Kabul Etmeyenler ve Gerekçeleri

Recm cezasını kabul etmeyenler birden fazla gerekçe ileri sürmüşlerdir. Hariciler ile bir kısım Mutezile ve bazı Şiiler recm cezasını, Kuran'da olmadığı gerekçesi ile reddetmişlerdir[35].Haricilere göre, Allah'ın Kitabı, yalan olması muhtemel olan ahad haberlerle terk edilemez[36].

Diğer bir kısım müellife göre ise, Hz. Peygamber'in recm uygulamaları, celde ayetinden öncedir ve bu ayetle söz konusu uygulama kaldırılmıştır[37]. Ayrıca eğer recm cezası kabul edilecek olursa Kuran'da zina eden cariyelere uygulanacağı belirtilen, "zina eden bekar-hür kadınlara uygulananın yarısı" [38], ifadesi nasıl anlaşılacaktır. Recmin yarısı olmayacağına göre recm diye bir ceza da söz konusu olamaz. Keza Peygamber'in hanımlarına uygulanacak cezanın da recmle bağdaştırılması söz konusu olmaz. Çünkü onlar eğer zina edecek olursa normal kadınların iki katı[39] cezalandırılacağı hükme bağlanmıştır[40]. Recmin iki katı nasıl olamayacağına göre recm de yoktur. Dolayısıyla recmin ne yarısı ne de iki katı uygulanamayacağından zina cezasında evli-bekâr ayrımı yapılamaz[41].

Recmi reddedenlere göre, recm ile ilgili rivayetler, Tevrat vasıtası ile İslam'a girmiştir[42].Ayrıca nakillerde ifade edilen üslup ve ilahi kelam açısından da İslam'da recmin varlığını kabul etmek mümkün değildir.Ömer'e atfedilen recm ile ilgili bir ayet olduğu iddialarına ne nakil,ne akıl ne de Kur'an'da kullanılan üsluba uygunluk açısından katılmak mümkün değildir. Nakilde geçen ifadeye bakılırsa genç evlilere veya dullara recm uygulanamaz. Ayrıca hırsızlık,sarhoşluk, kazf gibi hadleri açıkça belirleyen ilahi iradenin onlardan daha ağır olan recmi Peygamber'e bırakması kabul edilemez[43]. Dahası bir ayetin lafzı ile hükmü ayrılmaz bir bütündür. Lafzı mensuh olan ayetin hükmünün de mensuh olması gerekir[44].

Sonuç olarak recmle ilgili ilk dönem uygulamalarına ilişkin rivayetler tamamen uydurma olup recm cezası, özel şartlar nedeni ile Ömer tarafından ihdas edilmiştir[45].

B- Recmi Kabul Edenler ve Gerekçeleri

İslam hukukunda recm cezası olduğunu ileri sürenler de görüşlerini birden fazla gerekçeye dayandırmışlardır. Her şeyden önce Ömer'in sözünü ettiği recm ayetinin lafzı mensuh olsa dahi hükmü bakidir[46]. Ayrıca Ömer'in minberde recm ayeti ile ilgili konuşmasına sahabeden bir itiraz gelmediğinden bu hususta sükuti icma oluşmuştur[47].

İkincisi, Hanefi, Şafii, Maliki, Hanbeli ve Şii hukukçuların çoğunluğuna göre recm,Peygamber'in sözü, fiili ve tevatüre yakın haberlerle sabittir. Hz. Peygamber'in sünneti ile Kuran'ın bir hükmü tahsis edilmiştir. Ayrıca ashap ve tabiin de bu konuda icma etmiştir[48].Gerçekten Kuran'da pek çok hüküm genel (âmm) olarak gelmiştir. Daha sonra bu hükümler sünnetle tahsis veya takyit edilmiştir. Mesela hırsızın elinin Kuran'a göre en küçük bir şey çaldığında dahi kesilmesi gerekirken sünnet bunu takyit ederek miktarını belirlemiştir. Keza namazın vakitleri, rekatları, zekatın hangi maldan ne kadar verileceği, ölü hayvan eti yemenin yasaklığının kara hayvanlarına tahsisi hep Peygamber'in tahsis ve takyit yetkisi çerçevesinde konulan hükümlerdir. Bu durumda genel olarak zina edenlere sopa cezası verileceğini hükme bağlayan ayet, bekârlara tahsis edilmiş, evlilere ise recm uygulanacağı Peygamber tarafından hem ifade edilmiş hem de uygulanmıştır[49]. Keza Şafii'ye göre de celde ayetinden sonra Peygamber Allah'tan aldığı bir emir (vahy-i gayrı metluv) ile zina eden evlilere recmi uygulamıştır[50].Peygamber'in zina eden Yahudilere Tevrat'ın hükmü olarak recmi uyguladığı doğru olmakla birlikte daha sonra zina eden muhsan Müslümanlara kendi içtihadı ile recm uygulamıştır. İkisi de ilahi olan dinlerin hükümleri arasında bu tür benzerliklerin olması tabiidir[51]. Şu kadar var ki birisinde kitaba giren husus diğerinde peygamberin söz ve uygulaması ile sabit olmuştur. Doğrusu değişen bir şey olduğu söylenemez.

Sahabi ravilerin recmi bizzat görerek naklettikleri anlaşıldığından Maiz, Gamidli kadın ve Asif'in recminin celde ayetinden sonra olduğunun anlaşılması ve sahabe ile tabiinin recmi uygulamaya devam etmeleri recmin celde ayetinden sonra da uygulandığı hususundaki kanaati güçlendirmektedir. Bu sebeple recmin celde ayetinden önce mi sonra mı olduğu hususunda herhangi bir şüphe kalmamıştır[52].

Peygamber'den "zina eden evlilere yüz sopa ve recm, bekârlara ise yüz sopa ve bir yıl sürgün"[53] cezası verileceğine ilişkin rivayetten hareketle Hz. Ali zina eden evli bir kadına önce sopa vurup sonra da recmettikten sonra "Allah' ın kitabına göre sopaladım,Peygamber'insünnetine göre de recmettim"[54] demesinden hareketle İslam hukukçuları recmle birlikte sopa vurulup vurulmayacağı hususunda farklı fikirler ileri sürmüşlerdir. İbn Abbas, İbn Mes 'ud, Übeyb. Ka'b, Ebu Zer, Hasan Basri, İshak b. Rahuye, İbn Hanbel ve Davud ez-Zahiri de önce sopa sonra recm cezası verilir[55]. Cumhura göre ise, Peygamber, söz konusu hadise rağmen sadece recm uygulamıştır. Bu nedenle ayrıca sopaya gerek yoktur[56]. İslam tarihi boyunca da cumhurun görüşü uygulanmıştır.

Diğer taraftan recmin had değil, ta'zir olduğu da ileri sürülmüştür[57]. Devlet başkanının ta'ziren ölüm (siyaseten kalt) cezası verebileceği İslam hukukçuları tarafından kabul edilmektedir[58]. Ancak recm, ta'zir cezası olsaydı tarih boyunca farklı uygulanır ve Peygamber bu cezayı hafifletmeye herkesten daha fazla hak sahibi olduğundan hafifletirdi[59].Nitekim Gamidli kadına recm uygulamamak için adeta elinden geleni yapmış, önce çocuğu doğurması sonra emzirmesi daha sonra da çocuğu yalnız bırakamayız diyerek kadını geri çevirmiş ama kadın ısrar edince recmi uygulamak zorunda kalmıştır. Nitekim Peygamber'in tahsisleri genelde ağırlaştırma değil, hırsızlıkta nisap, ölü hayvan etinin haramlığının kara hayvanlarına tahsisi gibi hafifletme şeklindedir.

Diğer taraftan zina kamuya yönelik (hakkullah) suçlardan olduğundan normal cezayı uygulayıp gerisini Allah'a bırakmak asıl olması gerekirke Peygamber'in ta'ziren cezayı artırması mantıklı değildir. Ayrıca Peygamberin recm uygulamaları hep ikrar ile sabit olmuş, dolayısıyla kamu düzeni recm gibi ağır bir cezayı uygulayacak kadar bozulmamış hatta olaylar şuyû dahi bulmamıştır. Keza Peygamberin,Maiz'in recm esnasında kaçtığı kendisine anlatılınca "Keşke bıraksaydınız!" demesinden de ta'zir hükmü çıkarılamaz. Zira zina, ikrar ile sabit olmuş ise, recmden kaçma ikrarından rücû' olarak kabul edilir ve had düşer[60].

Recmin Uygulanabilmesinin Şartları

A- İspat Edilmiş Bir Zina Olmalıdır

Zina eden kimsenin recmedilebilmesi için ikrar veya dört erkek şahit gerekir. Zina ikrarında bulunan kişi akıllı ve ergen olmalı, zorlama altında bulunmamalıdır. Şâfiî ve Mâlikiler'e göre bir ikrar yeterli ise de Hanefi ve Hanbelîler'e göre ikrar dört ayrı mecliste yapılmalıdır. Şafii dışındaki hukukçulara göre ikrar sözle yapılmalıdır. Yazı ve işaretler ikrar sayılmaz. Ayrıca ikrar,hakim ya da devlet başkanının huzurunda olmalı ve yapan sarhoş olmamalıdır. Zanilerden biri ikrar, diğeri inkar ederse, ikrar edene recm uygulanır. Ebu Hanife, İbn Hanbel ve Şafii'ye göre recm esnasında kaçan kimse ikrarından rücû etmiş sayılır[61].

Zinanın dört şahitle ispatı için şahitlik yapanların akıllı, ergen, hür, Müslüman, en az dört erkek, adil, aynı olaya, bir mecliste ve mazeretsiz olarak aradan uzun zaman geçmeden şahitlik yapmaları gerekir. Ayrıca şahitlerin "kılıcın kınına girdiği gibi" gördüklerini açıkça beyan etmeleri gerekir. Birlikte, oynaşırken, aynı yatakta görmek yeterli değildir. Zahirilerin dışındaki hukukçulara göre dört şahidin de erkek olması gerekir. Şafii, Maliki ve Hanbelilere göre zina eden kadının kocası dört şahitten biri olamaz. Hanefi, Zahiri ve Zeydi hukukçulara göre ise koca dört şahitten biri olabilir. Şahit sayısı dörtten az olur veya dördüncü şahit "sadece bunları biryorgan altında gördüm" gibi kapalı beyanda bulunursa, Hanefi, Maliki ve Zeydilere göre, diğer üç şahide "zina iftirası cezası uygulanır ve recm cezası düşer. Zahirilere göre kazf ayrı birsuç olduğundan şahitlerin dörtten az olması veya diğer sebeplerle kendilerine had-i kazf vurulmaz. Ebu Yusuf'a göre şahitlerden biri taş atmaktan kaçınır veya şahitlikten rücu' ederse recm cezası uygulanmaz. Recm' den sonra şahitler şahadetten rücu ederlerse şahitlere kazf cezası uygulanır ve her biri dörtte bir diyete mahkum edilir[62].

B- Zina Edenlerin Belirli Şartları Taşıması Gerekir

1. Zina edenler ergen ve akıllı olmalıdır. Taraflardan birisi akıllı ve ergen olmazsa diğer taraf recmedilir.

2- İradi bir cinsel temas olmalıdır. Cinsel temasın, Ebu Hanife'ye göre önden, İmameyn ve diğer üç mezhebe göre ise ön veya arkadan olması fark etmez. Malikilere göre ölü ile cinsel ilişki de zina sayılır. Keza Şafii, Hanbeli ve Zeydiler ile imameyne göre hayvanla ilişki de zina hükmündedir.

3. Zina eden kişi muhsan olmalıdır. Muhsan olmak için evlenmiş, hür ve Müslüman olmak gerekir.

a) Evlilik: İslam hukukçularının çoğunluğuna göre evliliğin kişiyi muhsan kılması için halen veya daha önce sahih nikâhla evlenmiş ve bu nikâh devam ederken, kadının hayızlı, ihramlı ve itikafta olmadığı bir dönemde bir defa da olsa cinsel temasta bulunmuş olmak gerekir. Buna göre batıl veya fasit nikahla evlenmek kişiyi muhsan kılmaz. Günümüz hukukçularının bir kısmı aksi kanaatte olmakla birlikte[63], sahih evliliğin kişiyi muhsan kılması için zina ettiği sırada evliliğin devam ediyor olması gerekmez. Caferilere göre ise daimi olmadığından mut'a nikahı ile evlenen, sahih evliliği sona eren, eşinden uzak veya eşi hapiste olan kimse muhsan sayılmaz[64].

b) Hürriyet: Kişinin muhsan sayılması için hür olması gerektiğinden köle ve cariyeler evli ve Müslüman dahi olsalar muhsan kabul edilmezler. Hatta evlilikte taraflardan biri hür olmazsa hür olan taraf bu evlilik sebebi ile muhsan olmaz. Caferilere göre ise, cariyesiyle cinsel ilişkide bulunan kimse muhsan olur[65].

c) Müslümanlık: Hanefi, Maliki ve Zeydilere göre bir kimsenin muhsan sayılması için Müslüman olması şarttır. Buna mukabil Şâfiî, İbn Hanbel ve Ebû Yusuf'a göre Müslümanlık muhsan olmanın şartı değildir. Zina eden zimmi ceza infaz edilmeden Müslüman olsa muhsan olmayacağı gibi zina ettikten sonra Müslümanın irtidat etmesi de muhsanlığının kaybına sebep olmaz[66]. Zina edenlerden birisi muhsan olur, diğeri olmazsa sadece muhsan olana recm uygulanır.

4. Taraflar arasında akit veya akit şüphesi olmamalıdır:Zahiriler dışındaki hukukçulara göre,mut'a,şiğar,bir kadını üç talakla boşayan kocasına helal kılmak için yapılan nikah,velisiz,şahitsiz, talak-ı bainle boşadığı kadının kardeş vs. ile nikah, talak-ı bainle boşadığı dördüncü kadın iddetinde iken başka birisi ile evlenenin nikahında olduğu gibi fasit veya hükmü tartışmalı nikahlardan sonra yapılan ilişkilere şüphe nedeni ile recm uygulanmaz. Buna karşılık Ebu Hanife dışındaki İslam hukukçularının çoğunluğuna göre, amca, teyze gibi evlenilmesi haram olan kişilerle veya beşinci bir kadınla, başka birisi ile evli bir kadınla, üç talaktan sonra hulle yapılmadan aynı kadınla evlenen kimsenin nikahı batıl olduğundan bu kadınlarla yapılan akit ve sonrasındaki ilişki recme mani değildir[67].Keza para karşılığında zina, bir mehir karşılığında nikâh akdine benzediğinden bu kişilere, Ebû Hanife'ye göre, had cezası uygulanmasa da Ebû Yusuf ve İmam Muhammed'e göre uygulanır[68]. Bir kimse zina ettiği kadınla sonradan evlense veya o cariyeyi satın alsa da, Ebu Hanife dışındaki hukukçulara göre,bu durum recme engel teşkil etmez[69].

5. Zina İslam ülkesinde işlenmiş olmalıdır.

C- Recmin İnfazına Engel Olan Haller

İkrarda bulunan kişi infazdan önce veya infaz esnasında ikrarından dönerse, her ne sebeple olursa olsun şahit sayısı dörtten aşağı düşerse ve zina eden kişi dilsiz olursa recm cezası uygulanmaz. Ayrıca Ebu Hanife'ye göre, infazdan önce taraflardan birinin evli olduklarını iddia etmesi, şahitlerin şahadet ehliyetini yitirmesi, hadd-i kazf'a mahkum olması, şahitlerden birisinin ölmesi veya gaib olması halinde de recm cezası uygulanmaz.

Ebu Yusuf'a göre zina eden erkek ile kadın infazdan önce evlenirlerse recm düşer. Hamilelik çocuğun sütten kesilmesine kadar recmin tehirine sebep olur[70].

Recmin İnfazı

Zina ikrarla sabit olmuşsa, recmi hakim ve halk yerine getirir. Zina şahitle sabit olmuş ise,Hanefi ve Malikilere göre, infazda şahitlerin tamamının hazır bulunması ve ilk taşı onların atması, sonra hakim ve nihayet halkın taşlaması gerekir. Hanbeli ve Şafilere göre şahitlerin recm mahalline gelmeleri gerekmezinfaza da hakim başlar[71]. Ebu Hanife ve İbn Hanbel'e göre recm esnasında hakimin hazır olması gerekirse de İmam Malik ve Şafiye göre gerekmez[72].

Recm cezası, herkesin görebileceği bir meydanda, mümkün olduğu kadar çok kişinin katılımı ile erkek ayakta, Ebu Hanife, İbn Hanbel ve Malik'e göre çukur kazmaya gerek olmaksızın,İmam Şafiye göre, sadece kadın için göğsüne kadar , Ebu Yusuf'a göre ise hem kadın hem de erkek için çukur kazılarak o çukura indirilir ve ölünceye kadar küçük taşlar atılmak suretiyle infaz edilir[73].

İslam hukukçularının çoğunluğuna göre recmle öldürülen kimse yıkanır, kefenlenir, cenaze namazı kılınır ve defnedilir. İmam Malik'e göre ise had tatbik edilen kimsenin cenaze namazı kılınmaz[74].

Recm cezası, Kur'an'da yoktur. Kur'an'ın zina eden evli-bekarlar için belirlediği nihai ceza yüz sopadır. Ancak söz konusu ayetten sonra da Hz. Peygamber ve sonraki dönemlerde uygulandığı için recm sünnet ve icma ile sabit olmuştur. Bununla birlikte recm için,zina edenlerde, şahitlerde ve olayın gerçekleşmesinde çok ağır şartlar aranmıştır. Özellikle zinanın şahitle ispatında en az dört erkek şahidin zina hâlinde bizzat görmesinin şart koşulması,şahitlerin daha az olması veya birinin rücuu halinde diğerlerine kazf cezasının uygulanması,böylece şahitlerin mümkün olduğu kadar olayı gizlemelerinin istenmesi adeta bu fiilin aleni işlenmesi anlamına gelmektedir ki, toplum düzenini bu kadar bozan bir fiil için recm gibi ağır ceza öngörülmüştür. Ayrıca zinanın ikrar ile sabit olması halinde kişinin ikrarından recm esnasında dahi kaçarak dönebilmesi gibi durumlar sebebiyle recm, adeta sembolik bir ceza haline gelmiştir. Bu sebeple tarih boyu uygulanan recm cezası bir kaçı geçmemiştir. Burada recm cezasından bir sapma değil, şartlardaki ağırlığın uygulamayı imkansız olmasa da zor hale getirmesi söz konusudur.

DİPNOT

[1] İbn Manzur, Lisanü'l-Arap, C. XII, Beyrut Ty. s. 226. [2] Kehf, 18/22.[3] Mülk, 67/5.[4] Sadri M. Arsal, Umumi Hukuk Tarihi, İstanbul 1944, s. 128. [5] Levililer, 20/10; Tensiye, 22/23.[6] Yuhanna, 8/3-11.[7] Nisa, 4/15 [8] Nisa, 4/16.[9] Nur, 24/2.[10] Alusi, II,236; Reşit Rıza, Tefsiru'l-Menar, IV, 1973, s. 435.[11] Müslim, Hudûd, 15; İbn Mâce, Hudûd, 9; İbn Hanbel, I, 55-56; Mâlik,Hudûd, 10[12] Tirmizi, Hudud, 7; İbn Ebi Hatim, Kitabü'l-Cerh ve't-Tadil, IX, Beyrut1953, s. 265; Hakim, Müstedrek, IV, 360[13] Suyuti, İtkan, I, İstanbul 1978, s. 78.[14] Nisâ, 4/26.[15] Muhammed Hamidullah, Aziz Kur'an(Çev. Abdülaziz Hatip- Mahmut Kanık, İstanbul 2003, s. 229.[16] Abdülaziz Bayındır, Doğru Bildiğimiz Yanlışlar, İstanbul 2006, s. 245.[17] Buhari, Diyat, 6; Müslim, Kasame, 25, 26; Tirmizi, Diyat, 10; İbn Mace,Hudûd, 1; Nesai, Kasame, 5, 6; İbn Hanbel, I, 382.[18] Müslim, Hudûd,12; Ebû Dâvud, Hudûd, 23; Tirmizî, Hudûd, 8.[19] Nisa, 4/15.[20] Buhari, Tefsir, 4; Müslim, Hudûd, 12; İbn Mace, Hudûd, 7; Ebu Davu Hudûd 23; Tirmizi, Hudûd, 8; İbn Hanbel, V, 317.[21] Buhari, Hudûd, 24,37; Müslim, Hudûd, 26.[22] Serahsi, IX, 40; Reşit Rıza, V, 25; Zuhayli, VI, 42. [23] Buhari, Hudûd, 25; Müslim, Hudûd, 22; Ebu Davud, Hudûd, 23; Hakim ,Müstedrek, VI, 363; İbn Hanbel, V, 217.[24] Beyhaki, VIII, 225.[25] Müslim , Hudûd, 22; İbn Mâce, Diyât, 36; Mâlik, Hudûd, 2; İbn Hanbel V, 348.[26] Diyarbekri, II, 139.[27] Buhârî, Hudûd, 30, 34, 38; Müslim, Hudûd, 25; Malik Hudûd, 6.[28] Ayni, XXII, 291.[29] Ebu Davud, Hudûd, 23; Tirmizi, Hudûd, 22; İbn Hanbel, V, 179.[30] Buhari, Hudud, 21; Beyhaki, Sünen, VIII 215; Malik, Hudûd, 9, 11;Şafii, Ümm, VI, 167; İbn Ebi Şeybe, Musannef, X, Bombay 1401, s. 89.[31] İbn Kuteybe, Tevilu Muhtelifi'l-Hadis, C. XII, Beyrut 1972, s. 310.[32] Uriel Heyd, Studies in Old Ottoman Criminal Law, Oxford 1973, s. 56,dpn.6.[33] Zanilerin ikrarı ile sabit olan örnek için bkz. Akgündüz, Şer'iye Sicilleri,II, 104; şahadetle sabit olup uygulanan recm cezası için bkz. Erdem Yücel,Osmanlı İmp. İlk ve Son Recm, Hayat Tarih Mecmuası, S. 7, İstanbul 1970,s. 88.[34] Abdürrahim Efendi, Fetevay-ı Abdürrahim, C. I, İstanbul 1827, s.99; Ali Efendi, Fetevay-ı Ali Efendi, İstanbul 1893, s. 134.[35] İbn Hacer, XII, 98.[36] İbn Kudame, Muğni, XII, Kahire 1986, s. 309. Bu eleştirilere recmin ahad değil, mütevatir haberle sabit olduğu ve ayetin mütevatir haberle tahsis edildiği, kaldı ki haber-i vahid ile de ayetin tahsisinin de mümkün olduğu şeklinde cevap verilmiştir. Ayrıca Haricilerin, recm gibi hususlarda, sünnete tabi olmayı reddettikleri için sapıttıkları da ileri sürülmüştür (Razi, XXIII, 134;Sabuni, II, 23; İbn Teymiye, Mecmu'ul-Feteva, XIII, Kahire 1404, s. 208.[37] Süleyman Ateş, Kur'an-ı Kerim Tefsiri, II, İstanbul 1995, s. 577;Bayındır, 242.[38] Nisa, 4/25.[39] Ahzab 33/30.[40] Peygamber eşleri ile ilgili cezanın ahirete yönelik olduğu da ileri sürülmüştür. Bkz. Kurtubi, Cami', XIV, 176; Taberi, Camiul-Beyan, XXI, 101;Yazır, VI, 309.[41] Derveze, et-Tefsiru'l-Hadis (Terc. Mustafa Altınkaya), C. VI, İstanbul 1998, s. 310. [42] Schacht, İslam Hukuka Giriş, Ankara 1977, s. 26; Üçok, 133; Öztürk,608. [43] Ali Mansur, Nizamü't-Tecrim, Medine 1976, s. 179.[44] İbn Hacer, Feth , XII, 120.[45] Fazlurrahman, İslam Geleneğinde Sağlık ve Tıp (Trc. Adnan Bülent Baloğlu) Ankara 1997, s. 78.[46] İbn Kuteybe, 314; İbn Hacer, XII, 143; Suyuti, II, 34. Ancak Kur'an'da nesh ayetinde "biz bir şeyi nesheder ya da unutturursak daha iyisini veya benzerini getiririz(Bakara 2/106) denmektedir. Dolayısıyla bu şekildeki nesh anlayışının Kur'an'ın hükmüne uygun olduğu söylenemez.[47] Nevevi, XI, 191. Vakıa o sırada bütün müçtehit sahabelerin orada olduğuna ilişkin bir bilgimiz yoktur(Baberti, V, 230).

[48] Merginani, II,96, Baberti V,230; İbn Kudame,XII,309, Şirbini,Muğni'l-Muhtac, C. IV, Beyrut 1933, s. 146, İbn Hazm, el-Muhalla, C. XI,Kahire Ty., s. 231; İbn Rüşt, Bidayetü'l-Müçtehid, II, Kahire 1406, s. 628;Hılli, Muhtasaru'n-Nafi, Mısır Ty., s. 215; İbn Abidin, VI, 13; Ebu ZehrUkube, 97; Udeh, II, 383; Zuhayli, VI, 23; Keskin, 131.[49] Mursafi, Ehadisü'r-Recm, Beyrut 1994, s. 63-64; Mevdudi, III, 459 [50] er-Risale, 147.[51] E. Buğra Ekinci, İslam Hukuku ve Önceki Şeriatlar, İstanbul 2003, s.176.[52] Şeybani'nin, Abdullah b. Ebi Evfa'ya Hz. Peygamber'in recm uygulayıp uygulamadığını sorması, onun da uyguladığını ancak celde ayetinden önce mi sonra mı olduğunu bilmediğini (Buhari, Hudud, 21) söylemesi ferdi bir durumdur.[53] Müslim, Hudûd, 12; İbn Hanbel, V, 317.[54] Buhari, Hudud, 21.[55] Cassas, Ahkamu'l-Kur'an, III, Beyrut 1986 s. 225; İbn Kudame,XII/313; Ferra, 264.[56] İbn Rüşt, II/629; Ömer Nasuhi Bilmen, Hukuk-ı İslamiyye, III, İstanbul Ty., s. 225.[57] Mustafa Zerka, Feteva,Dımaşk 1999, s. 392;Karaman-Çağırıcı-Dönmez-Gümüş, Kur'an Yolu Türkçe Meal, C. II, Ankara 2004, s. 24; Mustafa Avcı,Osmanlı Hukukunda Suçlar ve Cezalar,İstanbul 2004, s.199.[58] İbn Abidin, IV/62. [59] Mursafi, 75.[60] Zuhayli, VI, 56.[61] İbn Kudâme, VIII, 191; Zuhayli, VI, 53,56.[62] Serahsi, IX, 37; Muhammed Ebu Zehra, Cerime, Kahire 1976, s. 71;Behnesi, el-Medhalü'l-Fıkhiyyü'l-Cinaiyyi'l-İslâmi Kahire 1983 s. 56; Udeh,II, 411; Zuhayli, VI, 49.[63] Reşit Rıza, V, 21; Ebu Zehre, Ukube , 101; Avva, 226.[64] İbn Münzir, İcma, Mısır 1402, s. 112.[65] Necefi, XLI, 277.[66] İbn Abidin, IV, 16; Zuhayli, VI, 44.[67] Behnesi, 62; Udeh, II, 56. [68] Bilmen, III, 205.[69] Kasani, VII, 62.[70] İbn Abidin, IV, 11; Udeh, II, 454.[71] Behnesi, 69.[72] İbn Kudame, XII, 312.[73] Serahsi, IX, 51; Zeylai , Nasbü'r-Raye, C. III, Kahire 1938, s. 325.[74] İbn Kudame, XII, 320.